

**การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้น
กระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**

**The Analytical Thinking Skill Development with the Use of the
Instructional Process Emphasizing Group-Based Learning Process
Based on the Yonisomanasikara Approach for Students in the Information
Technology Program of Suan Dusit Rajabhat University**

จิตติยา เนตรวงษ์ และ รัชฎาพร ชีรวรรณ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
E-mail: titiya_net@dusit.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ผู้ให้บริการสารสนเทศ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี การคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการของนักศึกษา ทั้ง 4 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 65.97 คิดเป็นร้อยละ 77.61 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.10 คิดเป็นร้อยละ 75.64 ของคะแนนเต็ม 2) การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.61/75.64 และดัชนีประสิทธิผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า 0.66 แสดงว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นร้อยละ 66 3) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน โดยความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียน

ดังนั้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังจากเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการสูงขึ้น 4) ภาพรวมของระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้คือ ด้านผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกระบวนการเรียนการสอน และสุดท้ายด้านสถานที่ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์

Abstract

The objectives of this research were (1) to develop analytical thinking skill with the use of the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach; (2) to compare students' analytical thinking skills before and after undertaking the group-based learning process based on the yonisomanasikara approach; and (3) to study opinions toward the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach of students in the information technology program of Suan Dusit Rajabhat University. The research sample consisted of 35 students who registered in the Information Service Provider Course of the Information Technology Program in the 2009 academic year. The employed research instruments were a learning achievement test and a questionnaire to assess opinions toward the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach. Research data were statistically analyzed using the percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. Research findings were as follows: (1) the mean achievement score of students learning from the four activities under the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach was 65.97, which was 77.61 percent of the full score, and their mean achievement score from the post-test was 15.10, which was 75.64 percent of the full score. (2) The efficiency of the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach was 77.61/75.64, and the effective index of the instructional process was 0.66 indicating that students increased their analytical thinking skill by 66 percent. (3) pre-learning and post-learning analytical thinking abilities of students learning from the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach were significantly different with the post-learning analytical thinking ability being significantly higher than the pre-learning counterpart, indicating that students' analytical thinking ability after learning from the instructional process emphasizing group-based learning process based on the yonisomanasikara approach was significantly increased. (4) Students' overall opinion toward the instructional process emphasizing group process based on the yonisomanasikara approach was at the high level. When opinions toward aspects of the instructional process were ranked based on rating means from top to bottom, the instructor aspect received the top rating mean, followed by the measurement and evaluation, instructional process, location, media, and audio-visual aids, respectively.

คำสำคัญ : ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) กระบวนการกลุ่ม (Group Process)

โยนิโสมนสิการ (Yonisomanasikara)

บทนำ

การคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง คิดเป็นช่วยให้ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และการคิดทำให้คนฉลาด การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ เป็นไปตามกรอบบทบัญญัติของกฎหมาย หลักสูตร ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2545) มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

การคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณาวิเคราะห์แยกแยะเรื่องราว พิจารณาข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ การจำแนก การโยงความสัมพันธ์และการประเมินค่าโดยใช้เหตุผลคิดพิจารณาสภาพการณ์ปัญหาอย่างรอบคอบ ต่อเนื่องเป็นลำดับตามเหตุผล ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการเป็นแบบจำลองการเรียนการสอนของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2530) โดยนำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรานูเกี่ยวกับการสร้างศรัทธา มาสร้างเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธี ให้แนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนว่า คนเรามีการรับรู้แบบพื้นฐานที่ไม่ต้องสอน ไม่ต้องฝึก ไม่ต้องเรียน คือรับรู้ตามความรู้สึกว่าชอบใจ ไม่ชอบใจ เมื่อสบายตาก็ชอบใจ ไม่สบายตาก็ไม่ชอบใจ กล่าวคือเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึก ส่วนโยนิโสมนสิการมีลักษณะให้รับรู้ด้วยปัญญา แทนที่จะให้ผู้เรียนรับรู้แบบชอบใจและไม่ชอบใจเท่านั้น แต่ถ้าไปกระตุ้นหรือไปเสริมตมหาให้กับผู้เรียนรับรู้แบบชอบหรือไม่ชอบ ผู้เรียนจะไม่ได้อะไร แต่จะวนเวียนติดอยู่แค่นั้น แต่ถ้าฝึกให้รู้จักโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดในเชิงหาความจริงและในเชิงสรรหาประโยชน์ก็จะเกิดปัญญา ผู้เรียนจะพัฒนาด้วยปัญญาของตนเอง จากแนวคิดดังกล่าวเห็นได้ว่า การสอนให้คิดตามแนวโยนิโสมนสิการ จึงเป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้

กระบวนการกลุ่มสามารถเข้ามาช่วยในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กัน การทำงานร่วมกันเป็นทีม กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคมและขยายขอบเขตของการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น (ทิสนา แจมมณี, 2551) ซึ่งลักษณะเด่นของการนำกระบวนการกลุ่มมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนคือ 1) ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์/ทำงาน/ทำกิจกรรม ร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ 2) ผู้สอนมีการฝึก/ชี้แนะ/สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการ เช่น ในเรื่องบทบาทผู้นำกลุ่ม บทบาทสมาชิกกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม องค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้เรียนมีการวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเองทั้งในด้านเนื้อหาสาระที่เรียน และกระบวนการทำงานร่วมกัน 4) ผู้สอนมีการวิเคราะห์และประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระ และกระบวนการกลุ่ม

จากความสำคัญและประโยชน์ของการพัฒนาทักษะการคิด การนำหลักพุทธวิธีด้วยการคิดโดยหลักโยนิโสมนสิการ รวมถึงการนำกระบวนการกลุ่มมาช่วยเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้ด้วยกัน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการสำหรับ นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการคิด จึงนับได้ว่าสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

วิธีการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2552 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ผู้ให้บริการสารสนเทศ ตอนเรียน A1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดวิเคราะห์ ของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิชาผู้ให้บริการสารสนเทศ

2.1.2 แบบสอบถามความคิดเห็นหลังจากเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดบนเรียนออนไลน์ เรื่อง อินเทอร์เน็ต

2.2 การสร้างเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างแบบทดสอบ ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ กำหนดและเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม สร้างตารางวิเคราะห์ข้อทดสอบ (Test Blueprint) แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านวัดผลและประเมินผล ตรวจสอบและพิจารณาให้ครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตร ทำการ

สร้างข้อสอบเป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านวัดผลประเมินผล และด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ตรวจสอบและพิจารณาหาความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Objective Congruence) โดยค่า IOC ที่เหมาะสมของข้อคำถามของแบบทดสอบต้องมากกว่า 0.50 ตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทั้ง และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.2 การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถามด้วยการจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา และครอบคลุมเนื้อหา ตรวจสอบและพิจารณาหาความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Objective Congruence) โดยค่า IOC ที่เหมาะสมของแบบสอบถามความคิดเห็น ข้อคำถามต้องมากกว่า 0.50 ตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งและปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การวิเคราะห์ค่า t โดยใช้ t -test Dependent

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ โดยวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่า t -test และ F -test ลักษณะของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าและในส่วนของข้อมูลที่เป็นคำถามแบบปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา

1. ประสิทธิภาพของการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาจากการเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการทั้ง 4 กิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 65.97 จากคะแนนเต็ม 85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.61 ได้ค่าประสิทธิภาพของการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ (E1) เท่ากับ 77.61 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ จากการเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ

แบบฝึกกิจกรรม	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
การจัดการเรียนรู้ที่ 1	10	7.53	1.91	75.29
การจัดการเรียนรู้ที่ 2	30	26.14	4.88	87.14
การจัดการเรียนรู้ที่ 3	15	11.19	3.35	74.57
การจัดการเรียนรู้ที่ 4	30	21.11	6.72	70.38
ภาพรวม	85	65.97	4.21	77.61
ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอน (E_1) เท่ากับ 77.61				

1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการเท่ากับ 15.10 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.64 ได้ค่าประสิทธิภาพของการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ (E_2) เท่ากับ 75.64

1.3 ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการของนักศึกษา ทั้ง 4 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 65.97 คิดเป็นร้อยละ 77.61 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์จากการทดสอบหลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.10 คิดเป็นร้อยละ 75.64 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.61/75.64

2. ดัชนีประสิทธิผลด้านการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเท่ากับ 0.66 แสดงว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นร้อยละ 66 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผลทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		ร้อยละ		E.I.
			ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	
กลุ่มทดลอง	35	20	196.00	529.50	28.00	75.64	0.66

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผลการทดสอบพบว่ามีความสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ($P = 0.000$) แสดงว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน โดยความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ ($\bar{x} = 15.12$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 5.60$) แสดงว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังจากเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการสูงขึ้น

4. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการได้นำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ จำแนกตามเพศ และเกรดเฉลี่ยของนักศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ผู้ให้บริการสารสนเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ผู้ให้บริการสารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศชายมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 ส่วนเพศหญิงมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 42.92 เมื่อพิจารณาเกรดเฉลี่ยของนักศึกษาพบว่า เกรดเฉลี่ย 2.51 - 3.00 มีจำนวนมากที่สุดคือ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 รองลงมาเกรดเฉลี่ย 2.01 - 2.50 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 เกรดเฉลี่ย 3.01 - 3.50 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 และเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3

4.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ พบว่า ภาพรวมของระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ด้านผู้สอนระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.ความตรงต่อเวลาของอาจารย์ผู้สอน 2.อาจารย์เปิดโอกาส/ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้จากกิจกรรมกระบวนการกลุ่ม 3.อาจารย์ได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน 4.อาจารย์มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นขั้นตอนแก่นักศึกษา 5.อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 6.อาจารย์ผู้สอนทำการสอนได้เหมาะสม เข้าใจง่าย

ด้านการวัดและประเมินผลระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การประเมินผลในแต่ละกิจกรรมสามารถเสริมแรงแก่นักศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ ส่วนรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.ผลการประเมินในแต่ละกิจกรรมนักศึกษามีความพึงพอใจยอมรับผลในการประเมิน 2.การวัดและประเมินในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมน่าเชื่อถือ 3.มีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพและยุติธรรม 4.นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 5.นักศึกษายอมรับผลการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา และ 6.นักศึกษามีความพึงพอใจในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา

ด้านกระบวนการเรียนการสอนระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.การจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 2.การจัดกิจกรรมกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่นักศึกษา ส่วนรายการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.กิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสม สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 2.การใช้เทคนิคการสอนและกิจกรรมต่างๆ น่าสนใจ 3.ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย 4.แบบฝึกหัดและกิจกรรมมีความหลากหลายเสริมสร้างการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ด้านสถานที่ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.สถานที่เรียนมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 2.สื่อและโสตทัศนูปกรณ์สอดคล้องกับเนื้อหาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมกลุ่ม 3.สื่อและโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม และการคิดวิเคราะห์ 4.สื่อที่ใช้ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม เสริมการเรียนรู้ให้ง่ายขึ้น และ 5.โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. อภิปรายผล

ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการเรียนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการของนักศึกษา ทั้ง 4 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 65.97 คิดเป็นร้อยละ 77.61 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.10 คิดเป็นร้อยละ 75.64 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการนักศึกษาลำดับสูงสุดเทคโนโลยีสารสนเทศ

มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.61/75.64 แสดงว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่พบว่าดัชนีประสิทธิผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการของนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า 0.66 แสดงว่าผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นร้อยละ 66 ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ พบว่า ภาพรวมของระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านผู้สอนระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความตรงต่อเวลาของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์เปิดโอกาส/ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษา เรียนรู้ จากกิจกรรมกระบวนการกลุ่ม อาจารย์ได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งได้สอดคล้องกับสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2543) ได้เขียนเอกสารเรื่องการสร้างหลักสูตรและรายวิชาใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม แนวทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย กล่าวว่า การสอนคุณธรรม จริยธรรม มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทางเลือกได้อย่างถูกต้อง คือสามารถตอบสนองต่อยุคต่อสมัย ต่อภาวะสภาพการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวที่จะเกิดขึ้นในสังคม ธรรมชาติและอื่นๆ ในอนาคต การสอนโดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจมนุษย์ ชีวิต โลก ธรรมชาติ จักรวาล สังคมโลก โลกาภิวัตน์ เทคโนโลยี และการรู้จักเลือกคุณค่าที่เหมาะสมสำหรับตนเอง สามารถปรับนำไปใช้กับทักษะการดำเนินชีวิตและการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ พัฒนาชีวิตและสังคมที่งดงามต่อไป ด้านการวัดและประเมินผลระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การประเมินผลในแต่ละกิจกรรมสามารถเสริมแรงแก่นักศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาคีรีธรรมาธิบดี (2551) กล่าวว่า การประเมินโดยการให้ผู้เรียนได้ทราบผลของการประเมินแต่ละกิจกรรมหรือการให้รางวัลและบทลงโทษเป็นวิธีจูงใจเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือความต้องการที่มีผลตอบสนอง การจูงใจมีทั้งทางบวก เช่น การให้รางวัล การชมเชย เป็นต้น และการจูงใจในทางลบ เช่น การทำโทษ การด่าทอ เป็นต้น การกระทำทั้งสองอย่างนี้อาจารย์ผู้สอนต้องดูโอกาสและเวลาที่เหมาะสมจะสามารถเสริมแรงแก่นักศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้อย่างดี จึงทำให้ระดับความคิดเห็นการประเมินผลในแต่ละกิจกรรมสามารถเสริมแรงแก่นักศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ด้านการวัดและประเมินผลระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมากนั้น อาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนได้ใช้แนวทางในการวัดผลและประเมินผลของสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2543) ได้เขียนไว้ในเอกสารเรื่องการสร้างหลักสูตรและรายวิชาใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม แนวทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย กล่าวว่า การวัดการประเมินผลพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ความสนใจและความตั้งใจเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียน การทำงานกลุ่ม การนำเสนอผลงานของกลุ่ม ผลรายงานบุคคล การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการแสดงออก การสอบปลายภาคเรียน การพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะ

การประเมินโดยแบบประเมินตนเอง แบบประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น และแบบประเมินโดยผู้สอน ซึ่งในแต่ละกิจกรรม อาจารย์ผู้สอนจะแจ้งผลของคะแนนแต่ละกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทราบจึงทำให้การวัดและประเมินผลเป็นไปด้วยความยุติธรรม มีความเหมาะสมน่าเชื่อถือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในผลของการประเมินและเป็นที่ยอมรับต่อการวัดและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ที่อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก เป็นต้น ส่วนด้านกระบวนการเรียนการสอนระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้นักศึกษา ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) ได้เขียนเอกสารเรื่อง แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวว่า การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียนหากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่ริเริ่มด้วยตนเอง สุดท้ายด้านสถานที่ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ อยู่ในระดับมากนั้นอาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตได้ให้ความสำคัญและมีการพัฒนาการในด้านสถานที่ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและโสตทัศนูปกรณ์มาโดยตลอดและการพัฒนาด้านเทคโนโลยีนี้เป็นหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต คือ ผลิตบัณฑิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของผู้ประกอบการและสังคมโดยเน้นการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถแข่งขันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงทำให้ระดับความคิดเห็นในด้านสถานที่ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

2.1.1 ผลการศึกษาพบว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.61/75.64 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 และดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.66 ดังนั้นผู้สอนในเนื้อหาดังกล่าว สามารถนำไปใช้สอนได้

2.1.2 การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มตามแนวโยนีโสมนสิการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับเนื้อหาอื่นๆ ในการวางแผน กำหนดกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

2.1.3 ผู้บริหาร ควรสนับสนุนให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีการสอน กิจกรรม หรือ การสร้างนวัตกรรมในเนื้อหาอื่นๆ หรือระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.2.1 ควรมีการศึกษา และสอดแทรกกิจกรรมที่ส่งผลแก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น ความลงทนใน

การเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะการคิดแบบวิจารณ์ การคิดแบบบูรณาการ หรือทักษะอื่นๆ เป็นต้น

2.2.2 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างทักษะต่างๆ ในเนื้อหาอื่นและในระดับชั้นอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิก.

พิศนา แจมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาอดิสร ธีรสีโร. (18 มกราคม 2551). แนวคิดในการปลูกฝังค่านิยม. แหล่งที่มา URL: <http://school.obec.go.th/nongkhonthaivit/5UNITS/1-%205.doc>.

มาตรฐานอุดมศึกษา, สำนัก. (2543). การสร้างหลักสูตรและรายวิชาใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม : แนวทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: แอลทีเพรส.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ: โอเคียนสโตร์.